УДК 338.1

Чуницька І.І.
доктор економічних наук,
професор кафедри фінансових ринків
Навчально-наукового інституту фінансів та банківської справи

Морозова І.В.
студентка Навчально-наукового інституту
економіки, оподаткування та митної справи
Національного університету державної фіскальної служби України

Chunitska Iryna
D.Sc. Professor of the Department of Financial Markets
Educational and Scientific Institute of Finance and banking business

Morozova Iryna
Student Educational and Scientific Institute economy, taxation and customs
University of the State Fiscal Service of Ukraine

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

INVESTMENT CLIMATE OF UKRAINE: THE ESSENCE, PROBLEMS AND WAYS OF THEIR SOLUTION

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто теоретичні підходи вітчизняних та зарубіжних вчених до визначення сутності понять «інвестиційний клімат», «інвестиційна привабливість», запропоновано власне тлумачення. З'ясовано, що до факторів, які впливають на динаміку залучення іноземних інвестицій, належать макроекономічні, фактори стану та розвитку фінансового ринку, політичні, правові, інноваційні, демографічно-трудові, природно-кліматичні, міжнародні відносини, інституціональні; обґрунтовано кожний з них, наведено приклади. Проаналізовано обсяги та динаміку надходження іноземних інвестицій на територію України протягом останніх років, досліджено рівень інвестиційної активності держави, оцінено інвестиційну привабливість на основі світових рейтингів. Запропоновано шляхи покращення інвестиційного клімату України з урахуванням європейського досвіду.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційна діяльність, інвестиційний клімат, інвестиційна політика.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены теоретические подходы отечественных и зарубежных ученых к определению сущности понятий «инвестиционный климат», «инвестиционная привлекательность», предложено собственное толкование. Выяснено, что к факторам, которые влияют на динамику привлечения иностранных инвестиций, относятся макроэкономические, факторы состояния и развития финансового рынка, политические, правовые, инновационные, демографически-трудовые, природно-климатические, международные отношения, институциональные факторы; обоснован каждый из них, приведены примеры. Проанализированы объемы и динамика поступления иностранных инвестиций на территорию Украины в течение последних лет, исследован уровень инвестиционной активности государства, оценена инвестиционная привлекательность на основе мировых рейтингов. Предложены пути улучшения инвестиционного климата Украины с учетом европейского опыта.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, инвестиционная деятельность, инвестиционный климат, инвестиционная политика.

ANNOTATION

The purpose of the paper is to analyze the investment climate and investment attractiveness, identify the main issues with attracting foreign investment, and find ways to minimize investment risks in the light of European experience and directions for improving investment activity. The article deals with the theoretical approaches of domestic and foreign scientists to the definition of the essence of the concepts of "investment climate", "investment attractiveness", the proposed own interpretation. The factors that influence the dynamics of attraction of foreign investments are as follows: macroeconomic, factors of the state and development of the financial market, political, legal, innovation, demographic, labor, natural and climatic, international relations, institutional factors: activity of international organizations, availability of mechanisms of state control, management efficiency, etc. The volume and dynamics of inflow of foreign investments into the territory of Ukraine during the last years have been analyzed, and the level of investment activity of the state is investigated and investment attractiveness is estimated on the basis of world ratings. The article highlights the main investor countries in Ukraine: Cyprus – 25.6%, the Netherlands – 16.1%, the Russian Federation – 11.7%, the United Kingdom – 5.5%, Germany – 4.6%, the Virgin Islands (Brit.) – 4.1% and Switzerland – 3.9%, as well as the most attractive sectors for them (industry – 33.1%, construction – 12.3%, agriculture, forestry and fisheries – 14.0%, information and telecommunications). It is determined that the main problems hindering the development of investments in Ukraine are: high level of corruption, imperfection of the legislative framework, absence of a system for assessing the investment climate, customs barriers, insecurity of the banking system, lack of experienced and skilled specialists in project management, lack of practical experience and poorly developed infrastructure for venture capital investments. The ways of improving the investment climate of Ukraine in the light of European experience are proposed.

Key words: foreign investments, investment attractiveness, investment activity, investment climate, investment policy.

Постановка проблеми. Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні є однією з найважливіших умов залучення інвестицій. Інвестиції відіграють центральну роль в економічному розвитку країни, визначають загальне зростання її економіки. Від ефективності інвестиційної політики залежать стан виробництва, рівень технічної оснащеності підприємств, можливості структурної перебудови економіки, вирішення соціальних та екологічних проблем.

Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать соціально-економічна динаміка, ефективність залучення у світовий поділ праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі залучення та регулювання іноземних інвестицій присвячено чимало зарубіжних та вітчизняних доробків учених. Значний внесок у вивчення питань залучення іноземного капіталу та інвестиційного клімату здійснили такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як О. Данилов, У. Шарп, Дж.В. Бейлі, А. Непран [1], О. Паньков, О. Лендєл [2], Ю. Коваленко [3], О. Пєтухова [4], Д. Тюпа.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні праці науковців, не існує єдиного визначення поняття «інвестиційний клімат», а також науковцями недостатньо розглянуто досвід європейських країн щодо покращення інвестиційного клімату.

Формулювання цілей статті **(постановка завдання).** Мета статті полягає в аналізі інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості, визначенні основних проблем щодо залучення іноземних інвестицій, пошуку шляхів мінімізації інвестиційних ризиків з урахуванням європейського досвіду та напрямів покращення інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний міжнародний ринок інвестицій характеризується високим ступенем конкуренції як між інвесторами, так і між країнами, що приймають інвестиції. Країни ведуть активну боротьбу за залучення іноземного капіталу в національну економіку, створюючи задля цього сприятливий інвестиційний клімат. Інвестор вибирає територію для вкладення своїх фінансових коштів, керуючись рівнем інвестиційного потенціалу й наявністю інвестиційного ризику. У науковій літературі існує широкий спектр визначень інвестиційного клімату. Розглянемо деякі з них.

А. Пересада трактує інвестиційний клімат як комплексну характеристику соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних умов, які забезпечують інституційну діяльність вітчизняних та зарубіжних інвесторів. [5] Автор розглядає інвестиційний клімат як сукупність факторів, але не зазначає, на якому саме рівні (макро-, мезо-, мікро-) формується інвестиційний клімат у зазначених вище елементах.

О. Власюк ототожнює підприємницький клімат з інвестиційним кліматом, вважаючи, що це – «сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, які впливають на процес інвестування народного господарства та окремих підприємств, компаній, галузей; спроможність економіко-правового середовища забезпечувати певну віддачу на вкладений капітал» [6]. У такому тлумаченні основний акцепт зроблено на спроможності економіко-правового середовища забезпечити належну віддачу на вкладений капітал, однак автор не пояснює, які саме елементи представляють зазначене середовище.

П. Ковалишин зазначає, що інвестиційний клімат – це «позитив і негатив середовища, економіки і політики в країні для впровадження інвестиційних проектів» [7]. Загалом можна погодитися з наведеним твердженням, проте варто зазначити, що його можна доповнити такими елементами, як географічна складова, рівень корумпованості та криміногенності в державі, що впливають на рівень інвестиційного клімату держави.

Б. Губський стверджує, що інвестиційний клімат – це сукупність інвестиційного потенціалу (об'єктивні, переважно кількісні умови інвестування) та інвестиційного ризику (переважно якісні, політичні, економічні та соціальні характеристики приймаючої країни щодо ймовірності втрат в ній інвестицій чи доходу від них) [8]. На думку багатьох вчених (зокрема, І. Горленко, Л. Тарангула [9]), таке твердження є помилковим, оскільки інвестиційний потенціал формується з огляду на переваги потенційного об'єкта інвестування, тому вказує на інвестиційну привабливість, а не на інвестиційний клімат.

Дослідивши відомі у західній, російській та українській науковій літературі підходи до визначення інвестиційного клімату, відзначаємо єдність більшості науковців щодо набору умов, що характеризують інвестиційний процес на різних рівнях його реалізації. В процесі дослідження з'ясовано, що визначення має не обмежуватися лише процесом, пов'язаним з інвестиційною діяльністю, а враховувати також географічну, соціальну, культурну, фінансову, політичну, законодавчу складові, рівень корумпованості та ризиків.

Виходячи з наведених тверджень, пропонуємо власне тлумачення інвестиційного клімату. Інвестиційний клімат – це сукупність правових, соціальних, політичних, природних економічних, а також інших чинників, які сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та іноземних інвесторів.

Інвестиційна привабливість – це узагальнена характеристика переваг та недоліків інвестування окремих об'єктів з позиції конкретного інвестора. При цьому розрізняють інвестиційну привабливість окремих регіонів, галузей, реальних проектів, фінансових інструментів.

М. Недашківський та О. Данілова вказують на те, що інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість мають схожу сутність, оскільки вони передбачають максимальне врахування численних факторів, що впливають на прийняття інвестиційних рішень та подальшу реалізацію інвестиційних проектів [10].

Фактори, що враховуються під час визначення сприятливості інвестиційного клімату, різноманітні, тому розглянемо деякі з них [11]:

1) макроекономічні (ВВП, ВВП на душу населення, рівень інфляції, зайнятості та безробіття, валютний курс, стан платіжного балансу, розмір внутрішнього та зовнішнього боргів країни, структура власності, темп економічного зростання, рівень споживання тощо);

2) фактори стану та розвитку фінансового ринку;

3) політичні (довіра суспільства до влади, політична ситуація в країні, збереження правопорядку, ступінь демократії, рівень корупції тощо);

4) правові (рівень управління інвестиційною діяльністю на рівні органів виконавчої влади, дієва законодавча база, наявність податкових пільг та інших переваг для іноземних інвесторів тощо);

5) інноваційні (впровадження новітніх інноваційних та інформаційних технологій, розвиток науки й техніки, дослідницький потенціал тощо);

6) демографічно-трудові (якість трудових ресурсів, рівень освіти, природний приріст населення, рівень смертності, розмір середньої номінальної заробітної плати);

7) природно-кліматичні (сприятливий клімат, залягання корисних копалин, запаси природних ресурсів, частка земель сільськогосподарського призначення, стан екології тощо);

8) міжнародні відносини (міжнародний рейтинг країни, співпраця з міжнародними організаціями, дотримання норм і правил конвенції та договорів);

9) інституціональні фактори (діяльність міжнародних організацій, наявність механізмів державного контролю, ефективність управління тощо).

Важливою умовою розвитку економіки України є відродження інвестиційного процесу. Інвестиції є необхідними для модернізації виробництва, диверсифікації економіки. Саме тому в сучасному розумінні постає проблема формування для іноземного інвестора інвестиційного клімату. Важливу роль для нашої держави, яка прагне вирватися з економічного неблагополуччя, відіграє залучення іноземного капіталу у вигляді прямих капіталовкладень, портфельних інвестицій та інших активів.

Обсяг залучених від початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 31 грудня 2017 року становив 39 144,0 млн. дол. США (рис. 1). Ми бачимо, що найбільший приплив

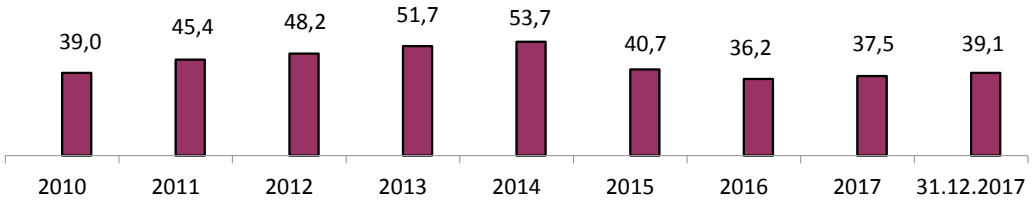

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. дол. США

Джерело: сформовано на основі джерела [12]

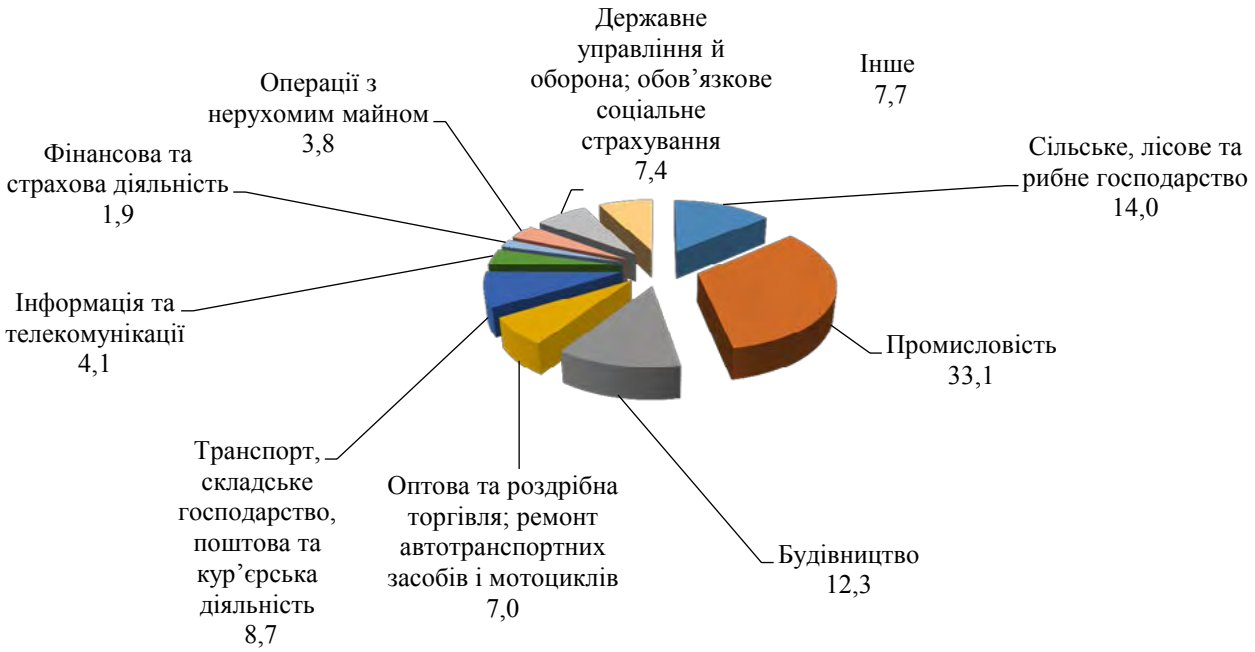

Рис. 2. Розподіл освоєння капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності, %

Джерело: сформовано на основі джерела [12]

іноземних інвестицій спостерігався у 2014 році, але з початком бойових дій на сході України кількість іноземних інвестицій поступово скорочувалась аж до 2017 року.

Інвестиції спрямовуються в уже розвинені сфери економічної діяльності.

Станом на 31 грудня 2017 року найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність (26,1%) та підприємств промисловості (27,3%).

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2017 році складають 412,8 млрд. грн., що на 22,1% більше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2016 року. Провідними сферами економічної діяльності за обсягами освоєння капітальних інвестицій у 2017 році залишаються промисловість (33,1%), будівництво (12,3%), сільське, лісове та рибне господарство (14,0%) (рис. 2) [12].

До основних країн-інвесторів належать Кіпр (25,6%), Нідерланди (16,1%), Російська Федерація (11,7%), Велика Британія (5,5%), Німеччина (4,6%), Віргінські Острови (Британія) (4,1%), Швейцарія (3,9%) [12].

Проведене нами дослідження свідчить про те, що більша частина залучених в економіку України інвестицій – це інвестиції з офшорних зон, що є показником того, що більша частина залучених коштів – це гроші українських інвесторів, які прагнуть оптимізувати втрати від оподаткування.

До основних проблем, які гальмують розвиток інвестицій в Україні, можна віднести:

– високий рівень корупції;

– недосконалість відповідної законодавчої бази;

– недостатнє державне фінансування вітчизняних наукових закладів;

– відсутність власної системи оцінювання інвестиційного клімату країни та її окремих регіонів;

– митні бар'єри (велику кількість скарг серед ділових кіл зарубіжних країн викликає робота митних служб, що пов'язане переважно з нестабільністю законодавства);

– відсутність дієвої системи страхування (недостатньо розвинені механізми державного страхування іноземних інвестицій);

– ненадійність банківської системи (українські банки втратили довіру іноземних кредиторів, а також, що найголовніше, довіру населення; обмеженим є кредитування юридичних та фізичних осіб банками, значно зменшився обсяг депозитів, які розташовані на рахунках українських банків);

– дефіцит досвідчених та кваліфікованих фахівців в управлінні проектами;

– відсутність практичного досвіду, слабка розвиненість інфраструктури венчурних інвестицій в Україні [23].

Для покращення інвестиційного клімату в країні необхідно вжити низку першочергових заходів з послідовної деполітизації економіки, формування єдиних стратегічних цілей та послідовності економічних реформ, незмінних за приходу до влади будь-яких політичних команд, забезпечення незмінності та гарантованості захисту ринкових прав і свобод інвестора. Зазначені заходи покликані сприяти покращенню інвестиційному іміджу України та збільшенню обсягів залучення іноземних та капітальних інвестицій в економіку держави. Нині відбуваються деякі зміни, а саме працює Закон «Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки» [14].

Одним з інструментів, що дасть змогу залучити в державний сектор економіки додаткові інвестиційні ресурси та сприятиме розвитку партнерських відносин держави та бізнесу, є державно-приватне партнерство (ДПП), яке сьогодні в умовах розвитку економіки нашої країни є актуальною формою співробітництва між державними та приватними партнерами, нагальною вимогою.

Станом на 1 січня 2018 року в Україні на засадах державно-приватного партнерства укладено 191 договір, з яких реалізуються 182 проекти (157 договорів концесії, 24 договори про спільну діяльність, один договір державно-приватного партнерства), а 9 договорів не реалізуються (за 4 договорами закінчено термін дії, 3 договори розірвано, 2 договори призупинено).

Найбільше проектів реалізуються в таких сферах господарської діяльності, як оброблення відходів та збирання, очищення й розподілення води (64,7% (116 проектів) і 21,4% (39 проектів) від загальної кількості проектів відповідно).

Для України потреба залучення іноземних коштів визначається передусім таким ознаками:

– надзвичайна низька інвестиційна активність власних товаровиробників;

– необхідність виробничої модернізації технічної та технологічної бази, всієї інфраструктури загалом шляхом упровадження нових технологій з використанням досвіду країн ЄС;

– забезпечення можливості ефективного довгострокового вкладення фінансових ресурсів у розвиток підприємств та ефективного державного регулювання інвестиційними вкладеннями.

Незважаючи на суттєві проблеми щодо створення сприятливого інвестиційного клімату, доречно відзначити, що Україна повільно, але впевнено просувається вперед до інтегрованого суспільства, що має забезпечити приплив нових іноземних інвестицій.

Для поліпшення інвестиційного клімату України розглянемо досвід зарубіжних країн.

Угорщина виділяє такі особливості регулювання інвестиційної діяльності, що мають практичний інтерес для України:

– спрощення процедур реєстрації юридичних осіб, системи одержання необхідних дозволів регулюючих національних органів для здійснення інвестицій;

– надання неподаткових пільг, зокрема для розвитку депресивних територій, підвищення кваліфікації трудових ресурсів, захисту навколишнього середовища [15].

Корисним для України може бути також досвід Німеччини, зокрема, у сфері заохочення та стимулювання діяльності іноземних компаній у регіонах, які відстають за своїм економічним розвитком. Щоби подолати різницю в розвитку земель, у Німеччині було створено систему стимулювання інвестиційної діяльності. Держава запропонувала у зв'язку з цим переважно такі стимулюючі інструменти, які, з одного боку, базувались на скороченні податкових надходжень, а з іншого боку, не вимагали суттєвих бюджетних витрат. До таких інструментів передусім слід віднести особливості механізму амортизації. Так, разом зі стандартними амортизаційними відрахуваннями іноземним інвесторам надано право списання протягом першого року інвестицій на придбання або виробництво основних засобів. Крім цього, під інвестування в основні засоби видаються банківські кредити зі зниженою відсотковою ставкою. Під 35% загального обсягу інвестицій у країні здійснювалися різні інвестиційні доплати. Держава також компенсувала до 23% витрат на будівництво, розширення виробничих потужностей та проведення раціоналізації або структурної перебудови підприємств [16].

Пільгами однаковою мірою можуть користуватись як іноземні, так і вітчизняні інвестори. Іноземним інвесторам запропоновано цілу низку програм стимулювання припливу капіталу в окремі галузі, зокрема високотехнологічні. Крім того, кожна федеральна земля розробила власні програми розвитку з надання відповідних інвестиційних пільг, особливо для територій, які відстають у своєму економічному розвитку.

Досвід успішних структурних перетворень Україна може запозичити також в Іспанії. Цим вона зобов'язана цілеспрямованій та виваженій політиці держави в окремих важливих напрямах. Іспанія відмовилась від жорсткої регламентації та повсюдного втручання в підприємницьку діяльність. Було прийнято кардинальні рішення стосовно частки державного сектору та його місця в національній економіці; уряд зосередив зусилля на створенні сприятливих умов для розвитку всіх форм підприємництва, особливо інноваційної активності, основну увагу приділяв реалізації тих функцій, які неможливо виконати на нижчих рівнях. До них належать розроблення загальнонаціональної економічної та науково-технічної стратегії, підтримка важливих макроекономічних пропорцій, розвиток науки, освіти, соціального забезпечення [17].

Так, щоб Україні досягти такого рівня розвитку, який має Польща, потрібно протягом 10 років залучати вдвічі більше інвестицій, ніж є зараз. Водночас вкладати кошти необхідно в галузі, які орієнтовані на експорт, тоді, можливо, економіка нашої держави почне розвиватися. Україна не може стояти осторонь світових процесів глобалізації, тому має всі права для залучення іноземних інвестицій. Подолання економічних проблем України та її світова інтеграція потребують багато часу та мають здійснюватися поступово. Важливим фактором є те, що іноземні кошти можуть бути джерелом не лише капіталу, але й новітніх технологій. Ці ресурси підвищують конкурентоспроможність, створюють інновацій та нові робочі місця.

Висновки. У статті досліджено методичні підходи різних авторів до визначення сутності інвестиційного клімату, розмежовано це поняття з поняттям «інвестиційна привабливість», яке є більш вужчим за своєю сутністю.

Окрім того, розкрито могутній економічний потенціал України, а також виявлено фактори, які негативно впливають на інвестиційний клімат країни. Іноземні інвестиції визнано актуальною та перспективною формою капіталовкладень для України. Завдяки аналізу обсягів прямих іноземних інвестицій за останні роки з'ясовано, що іноземні вкладення зростали до 2014 року, після чого відбувся спад їхніх обсягів, що відобразилось на добробуті населення та економічній ситуації загалом.

У статті виділено основні країни-інвестори в Україну, а також найпривабливіші для них галузі (промисловість має 33,1%, будівництво – 12,3%, сільське, лісове та рибне господарство – 14,0%). В результаті дослідження представлено низку заходів, які можуть покращити інвестиційний клімат України.

Ми з'ясували, що покращити інвестиційний клімат можна шляхом концентрації наявних ресурсів на пріоритетних галузях виробництва економіки з подальшим їх перетворенням на інвестиції; вкладення інвестицій у людський потенціал з підвищенням кількості кваліфікованих працівників; спрощення системи оподаткування, реєстрації та ліцензування під час надання податкових пільг, передачі державних замовлень «молодим» підприємствам, забезпечення фінансової підтримки; підвищення прозорості укладання договорів між інвесторами та державою із забезпеченням надійності та справедливості розподілу вкладів інвесторів.

Таким чином, вжиття відповідних заходів дасть змогу ліквідувати низку ризиків, пожвавити національну економіку та вийти на міжнародні ринки збуту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Непран А. Формування та використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в Україні. *Фінанси України*. 2016. № 9. С. 111–128.
2. Лендєл О. Теоретико-методичні аспекти здійснення інвестиційної діяльності в сучасних економічних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 18. С. 83–87.
3. Коваленко Ю. Прямі іноземні інвестиції: національний і міжнародний аспект. *Збірник наукових праць Національ-*

ного університету державної податкової служби України. 2014. № 1. С. 112–120.
4. Пєтухова О. Інвестування. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 336 с.
5. Лісовицький В. Сутність і структура категорії «Інвестиційний простір» у понятійному апараті інвестиційної діяльності. *Економіка, організація і управління підприємством*. 2016. URL: journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/download/93 (дата звернення: 05.05.2019).
6. Оніщенко О. Теоретичні аспекти визначення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості. Київ, 2010. URL: www.univer.km.ua (дата звернення: 05.05.2019).
7. Гавловська Н. Інвестиційний клімат в Україні: тенденції та проблеми. Харків, 2014. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3491/1/Vchnu_ekon_2014_3%283%29__16.pdf (дата звернення: 05.05.2019).
8. Петровська С. Оцінки інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз. Київ, 2012. URL: http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_10/S_A_Petrovs_kaEvaluation_of_investment_attractiveness_of_the_region_a_comparative_factor_analysis.pdf_(дата звернення: 15.05.2019).
9. Бирка М. Розвиток системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства. Львів, 2016. 231 с.
10. Момот В. Кластерний аналіз інвестиційного клімату у різних регіонах України. Київ, 2013. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2316 (дата звернення: 05.05.2019).
11. Матюшенко І. Міжнародний інвестиційний менеджмент : навчальний посібник для студентів спеціальностей 8.03050301 «Міжнародна економіка». Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 520 с.
12. Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua (дата звернення: 05.05.2019).
13. Дискіна А. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України. Київ, 2015. URL: http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/4853/1/30.pdf (дата звернення: 05.05.2019).
14. Дудчик О. Стан, проблеми та перспективи сприятливого інвестиційного клімату України. Київ, 2016. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_1_39 (дата звернення: 16.05.2019).
15. Руденко О. Зарубіжний досвід залучення інвестицій в економіку України. URL: dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/8375/1/ea-25-1-final.pdf (дата звернення: 13.05.2019).
16. Вишивана Б. Зарубіжний досвід регулювання інвестиційної діяльності та можливості його використання в Україні. Харків, 2016. URL: sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/157.
17. Хмелевський М. Зарубіжний досвід залучення іноземних інвестицій як позитивний чинник впливу на економіку України. Київ, 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Upsal_2013_12_39 (дата звернення: 13.05.2019).

REFERENCES:

1. Nepran A. (2016) *Formuvanya ta vykorystannya finansovogo potensialu investysiynoyi diyalnosty* [Formation and use of financial potential of investment activity in Ukraine] Kyiv : Finance of Ukraine. 2016. No 9. P. 111–128 (in Ukrainian).
2. Landel O. (2016) *Teoretyko-metodychni aspekty zdijsnennya investycijnoyi diyalnosti v suchasnyx ekonomichnyx umovax* [Theoretical and methodical aspects of investment activity in modern economic conditions]. Kyiv : Investments: practice and experience. 2016. No. 18. P. 83–87 (in Ukrainian).
3. Kovalenko Yu. (2014) *Pryami inozemni investyciyi: nacionalnyj i mizhnarodnyj aspekt* [Foreign Direct Investment: National and International Aspect] *Collection of scientific works of the National University of State Tax Service of Ukraine*. No. 1. P. 112–120 (in Ukrainian).
4. Petukhova O. (2014) *Investuvannya* [Investing] Kyiv : Center for Educational Literature (in Ukrainian).
5. Lesovitsky V. (2016) *Sutnist' i struktura kategoriyi "Investycijnyj prostir" u ponyatijnomu aparati investycijnoyi diyalnosti* [The essence and structure of the category "Investment space" in the conceptual apparatus of investment activity]. Available at: journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/download/93 (in Ukrainian) (accessed: 05.05.2019).
6. Onishchenko O. (2010) *Teoretychni aspekty vyznachennya investycijnogo klimatu ta investycijnoyi pryvablyvosti* [Theoretical Aspects of Determining the Investment Climate and Investment Attractiveness]. Available at: www.univer.km.ua (accessed: 05.05.2019).
7. Havlovskaya N. (2014) *Investycijnyj klimat v Ukrayini tendenciyi i problemy* [Investment climate in Ukraine: trends and problems]. Available at: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3491/1/Vchnu_ekon_2014_3%283%29__16.pdf (accessed: 05.05.2019).
8. Petrovskaya S. (2012) Ocinky investycijnoyi pryvablyvosti regionu: porivnyalnyj pofaktornyj analiz [Investment attractiveness of the region: comparative factor analysis]. Available at: http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_10/S_A_Petrovs_kaEvaluation_of_investment_attractiveness_of_the_region_a_comparative_factor_analysis.pdf (accessed: 15.05.2019).
9. Birko M. (2016) *Rozvytok systemy' zaluchennya pryamyx inozemnyx investycij na pidpryyemstva* [Development of the system of attraction of direct foreign investments to enterprises]. Lviv, 231 p. (in Ukrainian).
10. Momot V. (2016) *Klasternyj analiz investycijnogo klimatu u riznyx regionax Ukrayiny* [Cluster analysis of the investment climate in different regions of Ukraine]. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2316 (accessed: 05.05.2019).
11. Matyushenko I. (2014) *Mizhnarodnyj investycijny'j menedzhment: navchalnyj posibnyk dlya studentiv specialnostej 8.03050301 "Mizhnarodna ekonomika"* [International Investment Management: a manual for students of specialties 8.03050301 "International Economics"]. Kharkiv : KhNEU them. S. Kuznets (in Ukrainian).
12. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny* [State Statistics Service of Ukraine]. Available: http://ukrstat.gov.ua (accessed: 05.05.2019).
13. Dyskina A (2015) *Problemy zaluchennya inozemnyx investycij v ekonomiku Ukrayiny* [Problems of attracting foreign investments into the economy of Ukraine]. Available at: http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/4853/1/30.pdf (accessed: 05.05.2019).
14. Dudchik O. (2016) *Stan, problemy' ta perspektyvy spryyatlyvogo investycijnogo klimatu Ukrayiny* [Status, problems and prospects of the favorable investment climate of Ukraine]. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_1_39 (accessed: 16.05.2019).

15.Rudenko O. *Zarubizhnyj dosvid zaluchennya investycij v ekonomiku Ukrayiny* [Foreign experience in attracting investments into the Ukrainian economy]. Available at: dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/8375/1/ea-25-1-final.pdf (accessed: 13.05.2019).
16.Vyshivan B. *Zarubizhnyj dosvid regulyuvannya investycijnoyi diyalnosti ta mozhlyvosti jogo vykorystannya v Ukrayini* [Foreign experience in regulation of investment activity and its use in Ukraine]. Available at: sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/157 (accessed: 13.05.2019).
17.Khmelevsky M. (2013) *Zarubizhnyj dosvid zaluchennya inozemnyx investycij yak pozytyvnyj chynnyk vplyvu na ekonomiku Ukrayiny* [Foreign experience of attracting foreign investments as a positive factor of influence on the Ukrainian economy]. Available ay: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Upsal_2013_12_39 (accessed: 13.05.2019).